

Biblioteksplan 2020-2024

Beslutsdatum		Dokumenttyp	plan
Beslutad av	Kommunfullmäktige	Dokumentägare	Bibliotekschef
Diarienummer		Giltighetstid	

[ev. bild]

Innehållsförteckning

1	Biblioteksplan för Tyresö kommun 2020-2024.....	3
1.1	Inledning	3
1.2	Om Tyresö kommun.....	3
1.3	Nuvarande biblioteksverksamheter i Tyresö kommun	4
1.4	Förutsättningar för biblioteksutveckling	6
1.5	Vision för biblioteksutvecklingen i Tyresö kommun.....	7
1.6	Målbilder 2024.....	7
1.7	Strategier 2020 - 2024.....	9
1.8	Bakgrundsmaterial	11

Senast reviderad av dokumentägaren	[Ska inte vara ifylld om nämnden ska besluta om revidering]
Reviderad med anledning av	[Ska inte vara ifylld om nämnden ska besluta om revidering]

1 Biblioteksplan för Tyresö kommun 2020-2024

Biblioteksplan för biblioteken i Tyresö, omfattande folkbibliotek, förskolan, skolbibliotek och gymnasiebibliotek under perioden 2020 – 2024.

1.1 Inledning

Biblioteksplan för Tyresö kommun 2020-2024 redogör för biblioteksorganisationen och är ett styrdokument för strategisk och långsiktig utveckling av biblioteksverksamheterna i Tyresö kommun. Denna plan ersätter den tidigare biblioteksplanen som antogs i kommunfullmäktige den 23 oktober 2014 och som gäller under perioden 2015-2019.

Biblioteksplanen avser perioden 2020-2024. Den knyter an till Tyresö kommunplan 2020 - 2022 samt till berörda verksamheters nämnd- och enhetsplaner samt Bibliotekslagen (SFS 2013:801) och Skollagen (SFS 2010:800)

Ansvar för genomförande och uppföljning

Verksamhetsåret 2019 är ansvaret för kommunens biblioteksverksamheter fördelat mellan barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Nämnderna ansvarar enskilt och tillsammans för att biblioteksplanens strategier genomförs enligt beslut i fullmäktige.

Biblioteksplanen följs upp löpande och årligen i samband med uppföljningen av nämnd- och enhetsplanerna. Kommunstyrelsen ansvarar för att ge uppdrag om revidering och utvärdering av biblioteksplanen till berörda nämnder.

1.2 Om Tyresö kommun

Vid slutet av 2018 hade kommunen en befolkning på 48 004 personer. I översiktsplanen Tyresö 2035 har kommunen antagit ett mål om att växa till 60 000 invånare år 2035. Personer över 80 år står för den största procentuella befolkningsökningen. Antalet personer i yrkesverksam ålder, yngre barn och ungdomar i gymnasieålder ökar också.

Tyresö kommuns vision beskriver den långsiktiga utvecklingen av kommunen och dess verksamheter.

I Tyresö finns det hållbara livet, nära storstad, skog och skärgård.

I Tyresö finns plats för alla – här trivs nya tankar.

Tillsammans skapar vi trygghet och tillit.

Tyresö är hemma!

1.3 Nuvarande biblioteksverksamheter i Tyresö kommun

Tyresö bibliotek

Tyresö bibliotek består av tre fysiska mötesplatser: biblioteken i Tyresö centrum, Trollbäcken och Strand. Biblioteken är offentliga rum där människor erbjuds möjlighet att delta i ett socialt sammanhang och ta del av kultur och kunskap. Folkbiblioteket riktar sig till samtliga medborgare i kommunen och erbjuder tjänster och medier med betoning på medborgarnas frivilliga läs-, språk- och kunskapsutveckling. Bibliotekets webb är det primära verktyget för kommunikation, dialog och elektroniska tjänster. Biblioteken arbetar för att främja människors möjlighet till digital delaktighet genom aktiviteter och riktade medieinköp.

Två faktorer är vägledande vid inköp av medier samt utformning av aktiviteter och mötesplatser:

- De prioriterade målgrupperna för verksamheten är enligt bibliotekslagen personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna, personer som har annat modersmål än svenska samt barn och ungdomar.
- Tyresöborna är medskapare och delaktiga i bibliotekets verksamhet, och ges på olika sätt möjlighet att lämna in önskemål och synpunkter på utbudet.

Förskolornas bibliotek

Tillgången till litteratur i förskolan finns inte reglerad, men i läroplanen för förskolan beskrivs litteratur och läsfrämjande insatser som obligatoriska uppdrag. Hösten 2019 ansvarar kommunen för 24 förskolor, då finns också 16 fristående förskolor i Tyresö. Kommunens förskolor arbetar med läsning och erbjuder barnen minibibliotek/ läshörnor på varje förskola.

Kulturrådet har under 2019 haft i uppdrag att göra läsfrämjande insatser i förskolan. Bidraget Bokgåvor till förskolan har gjort att förskolornas minibibliotek/läshörnor utökats i antal böcker. I enlighet med det statliga uppdraget har beståndet förstärkts med fokus på bred representation och en utökning av antalet böcker skrivna på de modersmål som finns representerade i barngrupperna.

Många av kommunens förskolor besöker folkbiblioteket regelbundet. Pedagoger och barn går till biblioteket för att låna bilderböcker, faktaböcker och kapitelböcker för högläsning. Folkbiblioteket bistår också vid efterfrågan med bokpaket kring olika teman.

Flera av förskolorna samarbetar med biblioteket i projektet *Femåringar läser*. Alla förskolebarn som går sitt sista år på förskolan bjuds in att vara med. Barnen och pedagogerna väljer ut en bok bland tre olika boktitlar att arbeta med och fördjupar sig i boken bland annat genom boksamtal, och ofta någon form av skapande. Projektet avslutas med en fest där alla barn som deltagit får ett eget exemplar av den bok de arbetat med. *Femåringar läser* är ett läsfrämjande projekt som finansieras genom ett statligt bidrag från Kulturrådet.

Inom ramen för det statliga bidraget *Stärkta bibliotek* erbjuder Regionbibliotek Stockholm kompetensutveckling i form av kursen *Bibliotek + förskola = läsande barn!* som har fokus på samverkan mellan bibliotek och förskola. Tyresö kommun deltar med en pedagog från förskolan och en bibliotekarie från folkbiblioteket.

På kommunens förskolor används ofta digitala verktyg som ett komplement till de vanliga pappersböckerna, olika appar och program används på olika digitala plattformar, för att stimulera barnens läs- och skrivutveckling på flera sätt.

De fristående förskolorna erbjuder elever och lärare varierad tillgång till bibliotek.

Skolornas bibliotek

Hösten 2019 ansvarar kommunen för 13 grundskolor, då finns också tre fristående grundskolor i Tyresö.

Läsning och läsförståelse är grunden för att elever ska kunna utveckla sina kunskaper och förmågor i alla ämnen. Grundskolan arbetar fokuserat med att följa elevernas kunskapsutveckling genom resultatuppföljningar där svenska som ämne och läsförmåga samt läsförståelse är prioriterat. Genom ett samarbete med skolbiblioteken samt folkbiblioteken är målet att utveckla och skapa lust till spontanläsning.

Nyboda skola erbjuder eleverna bemannade bibliotek under hela skoldagen och i skolbiblioteket tjänstgör en utbildad bibliotekarie. Förutom att tillhandahålla medier får alla elever biblioteksintroduktion och regelbunden undervisning i informationssökning och källkritik. Skolbiblioteket arbetar i nära samverkan med lärarna med utgångspunkt i det pedagogiska arbetet och ansvarar bland annat för läsgrupper och läsprojekt med eleverna. Övriga skolbibliotek varierar i utformning vad gäller tillgång till medier, öppettider, informationshandledning och medarbetare med bibliotekskompetens.

De fristående grundskolorna erbjuder elever och lärare varierad tillgång till skolbibliotek.

Gymnasiebiblioteket

Hösten 2019 ansvarar kommunen för ett gymnasium. Biblioteket på Tyresö gymnasium bemannas minst fyra av fem dagar i veckan. Biblioteket tillhandahåller medier samt erbjuder elever hjälp med skolarbetet och en plats för avkoppling. Alla elever erbjuds biblioteksintroduktion och regelbunden undervisning i informationssökning och källkritik. Biblioteket arbetar i nära samverkan med lärarna med utgångspunkt i det pedagogiska arbetet.

Gymnasiebiblioteket har i uppgift att utveckla elevernas förmåga till kritiskt tänkande, informationssökning och användning av olika medier. Detta ses som en förberedelse för högre studier, arbete och för att fungera som en informerad samhällsmedborgare. Gymnasiebiblioteket ska också erbjuda ett varierat utbud av läsning för att stimulera alla elevers språkliga utveckling. Genom samarbete med skolledning och lärare, ska gymnasiebiblioteket fungera som en pedagogisk resurs för personal och elever.

Bibliotekssamverkan

En väl fungerande samverkan mellan kommunens olika bibliotekstyper förutsätter en samsyn om bibliotekens olika roller och uppdrag. Biblioteken ska komplettera varandras insatser för att gemensamt kunna erbjuda kommuninvånarna bibliotekstjänster genom livet. Det finns för närvarande avtal mellan berörda förvaltningar om drift och förvaltning av biblioteksdatasystem och bibliografisk service.

1.4 Förutsättningar för biblioteksutveckling

En strategisk biblioteksutveckling behöver förena historik och tradition med en samtida, föränderlig omvärld. Kärnan i verksamheterna är intakt, men uttryck och aktiviteter behöver anpassas till medborgarnas och elevernas nutida och framtida litteratur- och informationsbehov, medievanor och livsstilar.

Information- och medielandskapet förändras snabbt. Berättelser, litteratur, information och kulturyttringar skapas, lagras och förmedlas i allt högre omfattning digitalt. Även en stor del av samhälls- och kulturdebatten förs via sociala medier. Utbudet av e-böcker, e-tidskrifter och annat e-material ökar, vilket i sin tur ökar människors förväntningar om att få tillgång till fler e-tjänster.

Då samhällsinformation och kultur i högre grad tillgängliggörs digitalt behöver biblioteken anpassa sig till de nya behov medborgarna och eleverna ger uttryck för. Unga människors läsförmåga och läsförståelse minskar. Samtidigt står många

utanför den digitala gemenskapen. Detta får konsekvenser för individen, men även för ett samhälle, som i allt högre grad bygger på premisen att medborgarna kan tillgodogöra sig textbaserad och digitalt distribuerad och tillgänglig information.

Parallellt med den digitala utvecklingen ökar människors behov av fysiska möten, inte minst bland unga. För att motverka utanförskap behöver fler människor bjudas in till sociala nätverk. Idag finns få offentliga rum öppna på lika villkor för alla, oavsett den enskildes ärende, ekonomi, etnicitet, ålder, religiösa eller politiska övertygelser. I dagens samhälle har biblioteken en särskild funktion som gränsöverskridande mötesplatser.

1.5 Vision för biblioteksutvecklingen i Tyresö kommun

Biblioteken i Tyresö – här finns plats för alla!

I kommunplanen anges i den politiska intentionen att biblioteken i Tyresö utöver att vara en plats att låna böcker på, också ska vara en plats som främjar möten samtidigt som det ska erbjuda möjlighet till lugn och ro för att studera.

Biblioteken i Tyresö kommun medverkar aktivt till demokrati och mångfald och bidrar till medborgarnas bildning och studier, vilket kan leda till ökad sysselsättning och delaktighet i samhället samt öka individens möjlighet till fri åsiktsbildning och kompetensutveckling. Biblioteken verkar inkluderande och är tillgängliga för alla. De kännetecknas av positiv attityd och konstruktiv dialog och bidrar till en god service mot medborgarna. Biblioteken i Tyresö är mötesplatser för kommuninvånare i alla åldrar, där vi tillsammans skapar trygghet och tillit.

1.6 Målbilder 2024

Målbilderna visualiserar och konkretiserar biblioteksvisionen utifrån bibliotekens olika uppdrag, så som de formulerats i biblioteks- och skollagen samt i de nationella läroplanerna.

Gemensam målbild för samtliga biblioteksverksamheter

Biblioteken i Tyresö kommun kännetecknas av att de är angelägna och tillgängliga mötesplatser som ger kommuninvånarna förutsättningar för ett livslångt lärande. Många besöker verksamheterna och upplever att det är enkelt att ta del av litteratur och information. Aktiviteter som erbjuds utgör sociala sammanhang som främjar hälsa och välbefinnande särskilt för unga. Biblioteken har en hög servicenivå och samverkar med kommuninvånare, med kommunens övriga verksamheter, med näringsliv, föreningar och andra aktörer för att utveckla

verksamheten. Biblioteken visar tolerans och respekt för den enskilde individen, människors lika värde samt rätt till delaktighet och att få utvecklas till självständiga samhällsmedborgare.

Målbild för Tyresö bibliotek

Biblioteken är angelägna, inkluderande och tillgängliga mötesplatser för kommuninvånarna. En plats för social gemenskap där olika kulturopplevelser och nyskapande samarbeten tar plats i flexibla rum.

Bibliotekets medarbetare erbjuder läsinspiration, bland annat i form av boksamtal, sagostunder, bocirklar och spännande skyltningar med tips på läsning. Utbudet av medier och aktiviteter ökar läslusten för alla och särskilt för prioriterade målgrupper. Det är enkelt att hitta och få tillgång till de medier och den information man söker. Likaväl som man känner tillfredsställelse i att hitta det efterfrågade och välkända så möter man också det oväntade och överraskande som bidrar till nya insikter. Litteratur och information på olika språk samt anpassad media för personer med funktionsnedsättning tillhandahålls på alla bibliotek. En mängd olika aktiviteter och forum som främjar människors möjlighet till digital delaktighet erbjuds.

Biblioteket finns också på andra platser än i de fysiska lokalerna, runt om på olika platser i kommunen där människor vistas. Biblioteket medverkar exempelvis på festivaler i stadsparken, under turneringar på Tyresövallen och under varma dagar på kommunens badplatser. Minibibliotek erbjuds på olika platser och ger kommuninvånarna möjlighet att låna böcker i samband med besök på idrottshallar, fritidsgårdar och äldreboenden. För att berika verksamheten och nå de människor som vanligtvis inte besöker bibliotek samarbetar biblioteken med andra kommunala verksamheter samt andra aktörer.

Målbild för förskolornas bibliotek

Alla barn på kommunens förskolor erbjuds stimulerande miljöer i form av minibibliotek/läshörnor med böcker som ger dem förutsättningar att utveckla sitt språk bland annat genom att lyssna till högläsning, samtala om böcker och inbegripa böcker och berättelser i sina lekar. Med hjälp av böcker kan barnen använda både verklighet och fantasi och förflytta sig genom tid och rum. Barnens egna uppfattningar och tankar om boken får ta stor plats i en dialogisk högläsning. Bearbetningen av bokens innehåll sker på så sätt tillsammans och i samtalet skapas en meningsfullhet hos barnen och en vidgad förståelse.

Bokanvändningen är en social aktivitet och forskning visar att barns möten med böcker har en stor del i barns läs- och skrivutveckling. Stor vikt läggs på att

stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt.

Minibiblioteken/läshörnorna används också av pedagogerna i det pedagogiska arbetet.

I minibiblioteken/läshörnorna finns ett varierat utbud av litteratur som bidrar till ett ökat läsande, och fungerar som verktyg för att utveckla barnens förmåga till empati och omtanke om andra, som erbjuder möjlighet att reflektera över sina tankar om olika livsfrågor samt inspirerar till nya upptäckter och kunskaper.

Målbild för skolornas bibliotek

Skolornas bibliotek är integrerade resurser i det pedagogiska arbetet. Litteratur och information erbjuds i de former den enskilde eleven behöver. Tillsammans med skolans lärare och andra pedagoger stimulerar och möjliggör skolbiblioteket den enskilda elevens läs- och kunskapsutveckling. Skolbiblioteket arbetar också aktivt med att öka elevernas medvetenhet om vikten av källkritik. Alla verksamheter inom förvaltningen beaktar 1 – 16 årsperspektivet, vilket leder till en säkrad övergång och nära samarbete mellan förskola och grundskola. Perspektivet tillämpas också på elevers tillgång till litteratur under skolåren. Eleverna på Tyresös skolor erbjuds inspirerande läsmiljöer, bland annat i form av ambulerande skolbibliotek/bokbussar.

Målbild för gymnasiet bibliotek

Biblioteket på gymnasiet ska vara en plats som stimulerar till läsning, inhämtande av information och en pedagogisk resurs för skolans alla elever. Genom ett varierat utbud av litteratur i såväl tryckt som digital form ska bibliotekets verksamhet bidra till ett ökat läsande. Med en lugn och god miljö ska biblioteket vara en plats för både rekreation och studier. Biblioteket ska vara en aktiv pedagogisk resurs för personal och elever och ska bidra till en ökad kompetens i kritiskt tänkande och en medvetenhet om vikten av källkritik.

1.7 Strategier 2020 - 2024

Strategier är aktiviteter och förhållningssätt som bedöms vara viktiga för att biblioteken i Tyresö ska nå målet i visionen och målbilderna. Vissa strategier är gemensamma för samtliga bibliotek, andra är knutna till respektive biblioteks unika uppdrag.

Samtliga bibliotekshuvudmän:

- Utforma avtal som reglerar samverkan mellan Tyresö bibliotek och kommunens förskolor och skolor samt erbjuda fristående skolor och

förskolor en möjlighet till samverkan med Tyresö bibliotek. Utgångspunkten är att Tyresö bibliotek kompletterar skolornas egna biblioteksverksamheter med vissa tjänster. Avtalet utformas i samverkan mellan berörda förvaltningar samt mellan kommunen och de fristående skolornas huvudmän.

Folkbiblioteket ska:

- Utveckla och tillgängliggöra beståndet av litteratur och läsfrämjande aktiviteter till människor med funktionsnedsättning, utifrån deras olika behov och förutsättningar.
- Kompetensutveckla bibliotekets anställda rörande bestånd och aktiviteter riktade mot bibliotekets prioriterade målgrupper och ökad digital delaktighet.
- Säkerställa invånarnas tillgång till ett rikt utbud av böcker och andra medier på de språk som efterfrågas i kommunen, inklusive de nationella minoritetsspråken.
- Utveckla och tillgängliggöra aktiviteter som bidrar till ökad digital delaktighet.
- Utveckla och tillgängliggöra aktiviteter med inriktning på litteratur och läsning för barnfamiljer, äldre barn och unga.
- Samverka med andra verksamheter i kommunen kring olika läsfrämjande aktiviteter.

Förskolornas bibliotek ska:

- Utveckla arbetssätt och teknik som kompletterar bokläsning med digitala verktyg.
- Öka kompetensen hos pedagoger kring högläsning och dess betydelse för barns litteracitetsprocess baserat på forskning.
- Definiera gemensam basnivå för minibibliotek/ läshörnor och språk- och läsfrämjande på Tyresös kommunala förskolor.
- Säkerställa att böcker (minibiblioteken/läshörnorna) finns tillgängliga för barnen under hela dagen på alla kommunala förskolor.
- Utveckla samarbetet med andra avdelningar och enheter inom förvaltningen för att beakta 1 – 16 årsperspektivet
- Fortsätta att utveckla samarbetet med folkbiblioteket utifrån gemensamma frågeställningar kring läsfrämjande.

Grundskolans bibliotek ska:

- I samverkan inom kommunens grundskolor utveckla modeller för läsprojekt för olika årskurser.
- Undersöka möjligheter till samverkan med Tyresö bibliotek i läsprojekt och andra aktiviteter med inriktning på unga människors läsutveckling.

- Undersöka möjligheten att kommunens grundskolor samverkar om skolbiblioteksverksamhet.
- Undersöka möjligheten att automatisera nuvarande skolbibliotek genom självbetjäningsautomater och chippade mediebestånd, för att frigöra mer tid för media- och informationshandledning.
- Utveckla samarbetet med andra avdelningar och enheter inom förvaltningen för att beakta 1 – 16 årsperspektivet.

Gymnasiebiblioteket ska:

- Utveckla biblioteket till ett pedagogiskt och didaktiskt centrum i samverkan med elever, lärare, elevhälsa, specialpedagoger och skolledning. Målsättningen är att gymnasieskolans samlade resurser i samverkan ska erbjuda samtliga elever ett individanpassat stöd för dennes lärande.
- Inom ramen för funktionen som didaktiskt centrum, granska och utmana befintlig pedagogik för att utveckla nya metoder och förhållningssätt till lärandet.
- I samverkan med lärarna regelbundet genomföra läsprojekt eller motsvarande insatser med inriktning på unga människors läsning.
- Undersöka möjligheter till samverkan med Tyresö bibliotek i läsprojekt och andra aktiviteter med inriktning på unga människors läsutveckling.

1.8 Bakgrundsmaterial

Bibliotekslagen (SFS 2013:801)

Demokratiens skattkammare: Förslag till en nationell biblioteksstrategi

FN:s Barnkonvention

Läroplan för förskolan Lpfö18

Läroplan för grundskolan Lgr11

Läroplan för gymnasieskolan Gy11

Skollagen (SFS 2010:800)

Tyresö kommunplan 2020 – 2022

Utkast till regional biblioteksplan för Stockholm 2020-2023